

УДК 316.75+140.8

Буянов Д. - ст. гр. ПЛ-422

Національний Авіаційний Університет

ІДЕОЛОГІЯ ТА НАУКА: СПІВВІДНОШЕННЯ ЗМІСТУ КАТЕГОРІЙ

Науковий керівник: Буряченко Олексій Валентинович, к. політ. наук,
доцент, професор НАУ

Buyanov D.

National Aviation University

IDEOLOGY AND SCIENCE: THE RELATIONSHIP OF THE CONTENTS OF THE CATEGORIES.

Academic supervisor: Oleksii Valentynovich Buriachenko, Ph.D. in Political
Science, Associate Professor, Professor of NAU

Ключові слова: ідеологія, наука, цінності

Keywords: ideology, science, values

Ідеологія як термін впровадив у наукову літературу французький мислитель Антуан Дестют де Трасі, розуміючи під цим терміном науку про ідеї. Ця наука мала б стати загальною методологією для всіх інших наук поєднавши епістемологію, семіотику, філософію та логіку. Однак слово «ідеологія» набуло негативного значення через несприйняття самої концепції ідеології Наполеоном I, який вважав, що дана концепція є відірваною від реальності та несе загрозу поширення демократичних уявлень у суспільстві. Таке негативне уявлення про ідеологію, як щось химерне і спекулятивне зберіглося до наших днів, через, що ідеологія часто протиставляється науці [1]. З іншої сторони існує протилежна тенденція серед прихильників певних ідеологій ототожнювати науку та певну ідеологію.

Отже, потрібно визначитись зі значенням поняття "ідеологія". Ідеологія – це система переконань та ідей, поглядів на суспільство та його політичне життя, яка відображає ідеали, світогляд, умонастрої людей, класів, соціальних верств, політичних партій та громадських рухів, а також охоплює цінності, нормативні й цільові схильності та способи їх досягнення [2].

Можна охарактеризувати співвідношення науки та ідеології наступним чином: якщо за допомогою науки аналізують наявну дійсність, то ідеологія прагне до її зміни відповідно до мети, яку вона проголошує. З такої точки зору ідеологія постає наукою, яку застосували на практиці. Потрібно зазначити, що ідеолог також аналізує дійсність для того, щоб розробити певну ідеологію намагаючись раціоналізувати ідеологізоване відображення дійсності. Для подібного відображення дійсності можуть використовуватись як наукові так й псевдонаукові уявлення про світ. Таким чином, знову відбувається розмиття між ідеологом і науковцем, оскільки навіть використовуючи спекулятивні пояснення ідеологи аналізують дійсність подібно до науковців, більше того, науковець може, також, бути і ідеологом.

Ідеологія не може з'явитись без аналізу дійсності, а результати наукових досліджень можуть застосовуватись на практиці, саме тому попередня характеристика співвідношення науки та ідеології не є точною, однак має один важливий елемент,

прагненням діяти відповідно до цілей ідеології, досягнення яких в інтересах певних соціальних груп, відображаючи їх цінності. Наука на відміну від ідеології не має ціннісного забарвлення, і не має бенефіціара, у вигляді певних соціальних груп. Але така заангажованість не означає, що ідеологія є лише «хибною свідомістю», оскільки людина, що є прихильником певної ідеології має на меті донести власну думку, а не брехати, бо вона впевнена у раціональності власних ціннісних установок.

Проблема полягає в тому, що цінності, що апріорі є суб'єктивними, погано відображають об'єктивну дійсність. Тобто поширення ідеології може обумовлюватись маніпуляціями, але саме явище ідеології до маніпуляцій не зводиться. Іншими словами ідеологія виражає вже готову цінніснозабарвлену оцінку дійсності через призму конкретного індивіда або певної верстви населення, а наука передбачає вироблення нового знання шляхом пізнання об'єктивної реальності, шляхом урахування та співвідношення фактів, що спостерігаються у цій об'єктивній реальності.

Саме тому наука є «гнучкою», тобто такою, що реагує на будь-який факт, який змінює саме уявлення про науку як таку. Ідеологія напроти прагне до ригідності. Корінна різниця між ідеологією та наукою полягає у тому, що перша не вимагає критичного аналізу, бо більше породжує догматичні уявлення у масах, а друга неможлива при заангажованому і догматичному уявленні про світ. При цьому ідеології трансформуються адаптуючи цінності, що призводить до створення окремого ідеологічного напрямку, подібно до появи нових напрямів науки. Однак, наука в цілому існує автономно від цінностей, уподобань симпатії. На відміну від ідеології, що зумовлює ригідність ідеологічних поглядів.

Отже, ми можемо зробити ґрунтовний висновок, ідеологія має нерозривний, але суперечливий зв'язок з наукою, оскільки ідеологія легітимізується через науку та претендує на сприйняття себе як раціональної системи поглядів. Однак, при цьому наука має на меті об'єктивне та неупереджене пізнання дійсності, а ідеологія першочергово прагне до впливу на свідомість населення, у тому числі шляхом маніпуляцій, тобто за допомогою прихованого впливу, що прямо суперечить вище зазначеним цілям науки. Ідеологія постала як результат наукового розвитку та пізнання світу (наприклад, переходу до секуляризованих цінностей), але ця сама ж ідеологія є апологетикою ціннісних установок, яка через схильність до ригідності і навіть догматизму може стати на заваді формуванню нового знання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Велика Українська Енциклопедія. Ідеологія. URL: <https://vue.gov.ua/%D0%86%D0%B4%D0%B5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F>
2. Політологічний словник. За ред. Головатого М Ф, Антонюка О.В. Київ 2005 рік с. 319
3. Осокін М. Ідеологія як соціокультурний феномен. Мультиверсум. Філософський альманах: Збірник наукових праць. Київ, 2008. Вип. 75. С. 134-144